DOMSTOLENS DOM (sjätte avdelningen)
den 4 maj 1995 *

I mål C-7/94,

angående begäran enligt artikel 177 i EEG-fördraget, från Bundesverwaltungsgericht, att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i det vid den nationella domstolen anhängiggjorda tvistemålet mellan

Landesamt für Ausbildungsförderung Nordrhein-Westfalen

och

Lubor Gaal,

med stöd av

Oberbundesanwalt beim Bundesverwaltungsgericht,

intervenient,

angående tolkningen av artikel 12 i rådets förordning (EEG) nr 1612/68 av den 15 oktober 1968 om arbetskraftens fria rörlighet inom gemenskapen (EGT nr L 257, s. 2),

meddelar

* Rättegångsspråk: tyska.

DOMSTOLEN (sjätte avdelningen)

sammansatt av F.A. Schockweiler, avdelningsordförande, och P.J.G. Kapteyn (referent), G.F. Mancini, C. N Kakouris samt G. Hirsch, domare,

generaladvokat: G. Tesauro,
justitiesekreterare: H.A. Rühl, avdelningsdirektör,

med beaktande av de skriftliga yttranden som har inkommit från:

— den tyska regeringen, genom Ernst Röder, Ministerialrat vid förbundsministeriet för ekonomi, i egenskap av ombud,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom Christopher Docksey, rättstjänsten, och Horstpeter Kreppel, tysk tjänsteman vid rättstjänsten, placerad på kommissionen inom ramen för utbytet med nationella tjänstemän, i egenskap av ombud,

med hänsyn till förhandlingsrapporten,

efter att Lubor Gaal, företrädd av Rüdiger Diez, advokat, Tübingen, och tyska regeringen, företrädd av Ernst Röder, samt kommissionen, företrädd av Horstpeter Kreppel, har avgivit muntliga yttranden vid sammanträdet den 8 december 1994,

och efter att den 9 december 1995 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Genom beslut av den 20 oktober 1993 har Bundesverwaltungsgericht i en begäran om förhandsavgörande, inkommen till domstolen den 11 januari 1994, i enlighet med artikel 177 i EEG-fördraget ställt en fråga avseende tolkningen av artikel 12 i rådets förordning (EEG) nr 1621/68 av den 15 oktober 1968 om arbetskraftens fria rörlighet inom gemenskapen (EGT nr L 257, s. 2, nedan kallad "förordningen").

2 Denna fråga har ställts inom ramen för ett förfarande om "resning" i ett ärende fört av Landesamt für Ausbildungsförderung Nordrhein-Westfalen (myndighet för utbildningsstöd i delstaten Nordwestphalen, nedan kallad "Landesamt") mot Lubor Gaal, med stöd av Oberbundesanwalt beim Bundesverwaltungsgericht (förste generaladvokat vid Bundesverwaltungsgericht) som intervenient.

3 Lubor Gaal, som är född år 1967 och av belgisk nationalitet, bor sedan år 1969 i Tyskland. Han uppbär enbart barnpension, med anledning av faderns död, och är inte beroende av sin mor för sin försörjning. Efter att år 1986 ha erhållit sitt gymnasiebetyg i Tyskland, inledde Gaal där studier i biologi. För att under läsåret 1989/1990 kunna fortsätta sin universitetsutbildning i Förenade kungariket ansökte han om studiestöd.

4 Denna ansökan avslogs av Landesamt genom ett beslut av den 30 juni 1989, av det skälet att den sökande hade fyllt 21 år och att han inte var beroende av sina föräldrar för sin försörjning.

5 I artikel 5.2 i Bundesausbildungsförderungsgesetz (förbundslag om utbildningsstöd, nedan kallad "BAföG") föreskrivs att utbildningsstöd skall beviljas studenter som är bosatta på det nationella territoriet för att genomgå utbildning på utrikes territorium. Enligt artikel 8.1 i samma lag, skall detta stöd bland annat beviljas "studenter vilka, i enlighet med lagen om EEG-medborgares bosättning, i egenskap av barn åtnjuter fri rörlighet, eller i egenskap av barn har rätt till bosättning".

6 Bosättningen av medborgare från gemenskapens medlemsstater regleras genom Aufenthaltsgesetz/EWG (nedan kallad "AufenthG/EWG"), i vilken familjemedlemmar i artikel 1.2 definieras som

"1) make samt avkomlingar som ännu inte har fyllt 21 år, och

2) släktingar i närmast föregående led och avkomlingar till de personer som anges i punkt 1 eller till deras make, vilka för sin försörjning är beroende av dessa personer eller av deras make".

7 Landesamts beslut om avslag upphävdes av Verwaltungsgericht, genom en dom av den 18 februari 1991, vilken fastställdes av Verwaltungsgerichtshof den 8 november 1991. Den senare domstolen ansåg att Gaal inte var berättigad till stöd enligt artiklarna 5.2 och 8.1 i BAföG i förening med artikel 1 i AufenthG/EWG, men beslöt att en sådan rätt förelåg på grundval av artikel 5.2 i BAföG tillsammans med artikel 12 i förordningen.

8 I förfarandet om "resning" inför Bundesverwaltungsgericht är, enligt beslutet om hänskjutande, parternas oenighet begränsad till frågan om tillämpningsområdet för artikel 12 i förordningen, med hänsyn till artikelns kontext och syfte, bör vara begränsat med avseende på de personer som omfattas därav, genom villkor om ålder eller betalning av underhåll.

9 Efter att ha konstaterat att denna fråga förutsätter en tolkning av gemenskapsrätten, har den nationella domstolen i sin begäran om förhandsavgörande ställt följande fråga till domstolen:

"Bör begreppet barn i artikel 12 i förordning (EEG) nr 1612/68 av den 15 oktober 1968 (EGT nr L 257, s. 2) om arbetskraftens fria rörlighet inom gemenskapen underställas samma villkor om ålder eller betalning av underhåll som de som föreskrivs för de rättigheter som regleras av artiklarna 10.1 och 11 i nämnda förordning?"

Angående invändningen om rättegångshinder

10 Innan denna fråga tas upp måste svar lämnas på en invändning om rättegångshinder som under sammanträdet har gjorts av den tyska regeringen.

11 Den tyska regeringens ombud har invänt att den sjätte avdelningen inte har korrekt sammansättning, eftersom artikel 165 andra stycket andra meningen i EG-fördraget föreskriver avdelningar med fem domare, medan det följer av domstolens beslut 94/C 304/03 av den 10 oktober 1994 (EGT nr C 304, s. 1) att sjätte avdelningen skall bestå av sex domare, vilket är en sammansättning som inte finner något stöd i fördraget.

12 Denna invändning saknar grund.

13 Den bestämmelse som har åberopats av den tyska regeringen och som förekom i fördraget vid en tidpunkt då domstolen bestod av tretton domare, syftar till att ge denna möjlighet att "avgöra vissa mål" inte i plenum, då det krävs sju domare för att rätten skall vara domför (artikel 15 i domstolens EEG-stadga), utan med deltagande av tre eller fem domare. Som framgår dess avfattning, möjliggör bestämmelsen i artikel 165 andra stycket andra meningen en sammansättning av avdelningarna på så vis att ett antal mål kan avgöras av tre eller fem domare. Däremot, av skäl som rör domstolens organisation, utgör denna bestämmelse inte ett hinder för att de tre eller fem domare som i ett visst mål utses att döma ingår i en formation som består av ett större antal domare.

14 Den tyska regeringen har ändå hävdat att det faktum att den sjätte avdelningen deltar med fem domare för att avgöra detta mål inte förändrar något vad gäller dess felaktiga sammansättning, eftersom regeringen inte kände till de kriterier som låg till grund för sammansättningen.

15 Det är tillräckligt att fastslå att den tyska regeringen inte har invänt mot den faktiska sammansättningen av avdelningen i det aktuella målet. Avdelningen har för övrigt inte kunnat konstatera på vilket sätt dess sammansättning i det aktuella målet skulle kunna påverka de berördas rättigheter.

Angående den fråga som ställs i begäran om förhandsavgörande

16 Genom den fråga som ställs i begäran om förhandsavgörande, önskar den nationella domstolen få veta om begreppet barn i artikel 12 i förordningen är begränsat till att, som är fallet i artiklarna 10.1 och 11 i samma förordning, gälla barn som är under 21 år eller beroende av förälder för sin försörjning.

17 Enligt artikel 10.1 i förordningen skall make och de avkomlingar som är under 21 år eller beroende av försörjning, till en arbetstagare som är medborgare i en medlemsstat och som är anställd i en annan medlemsstats territorium, ha rätt att bosätta sig tillsammans med denna arbetstagare. I enlighet med artikel 11 i förordningen skall samma personer ha rätt att ta anställning inom hela denna stats territorium.

18 Enligt artikel 12 första stycket i förordningen, vilken är den bestämmelse som är i fråga i målet inför den nationella domstolen, skall "barnen till en medborgare i en medlemsstat som är eller har varit anställd i en annan medlemsstat ... ha tillträde till denna stats allmänna skolor, lärlingsutbildning och yrkesskolor på samma villkor som medborgarna i denna stat, om barnen bor där."

19 Inledningsvis bör det erinras om att enligt domstolens rättspraxis avses i ovannämnda artikel 12 inte bara de regler som gäller tillträdet i sig, utan också de allmänna åtgärder som har till syfte att underlätta deltagandet i undervisningen. I det hänseendet har domstolen bland annat ansett att statusen som barn till en arbetstagare i gemenskapen särskilt innebär ett erkännande, enligt gemenskapsrätten, av behovet att få tillgång till statligt studiestöd med hänsyn till dessa barns integration i det sociala livet i värdlandet. Detta innebär, enligt domstolen, att barn till arbetstagare i gemenskapen har rätt till stöd för att täcka utgifterna för undervisning och

underhåll, enligt villkor som är desamma som de enligt vilka nationella medborgare beviljas dessa förmåner (dom av den 13 november 1990, Di Leo, C-308/89, Rec. s. I-4185, punkt 9).

20 Den fråga som ställs i begäran om förhandsavgörande gäller huruvida den rätt till likabehandling som föreskrivs i artikel 12 i förordningen även kan åberopas av ett barn till migrerande arbetstagare som är 21 år eller äldre och som inte längre är beroende av denne arbetstagare för sin försörjning.

21 Den tyska regeringen har gjort gällande att det nära sambandet mellan å ena sidan artiklarna 10 och 11 och å andra sidan artikel 12 i förordningen, innebär att den senare bestämmelsen endast medför en sådan rätt för barn som uppfyller villkoren i artiklarna 10 och 11.

22 Detta argument kan inte godkännas.

23 Först och främst innehåller artikel 12 inte någon hänvisning till artiklarna 10 och 11 i förordningen.

24 Vidare framgår det av domstolens rättspraxis (se dom av den 15 mars 1989, Echternach och Moritz, 389/87 och 390/87, Rec. s. 723, punkterna 29 och 30) att den princip om likabehandling som avses i artikel 12 i förordningen omfattar alla former av undervisning, antingen den utgör yrkesutbildning eller allmän utbildning, och den avser därmed även universitetskurser. Enligt samma princip krävs det att barn till en migrerande arbetstagare skall kunna fullfölja sina studier för att framgångsrikt avsluta dem.

25 Av dessa konstateranden följer att artikel 12 i förordningen täcker de finansiella stöd som kan beviljas studenter som redan befinner sig i ett långt framskridet stadium av sina studier, även om de redan är 21 år eller äldre och inte längre är beroende av sina föräldrar. Att underställa tillämpningen av artikel 12 ett villkor om åldersgräns eller om status som barn beroende av försörjning skulle följaktligen strida inte bara mot lydelsen i denna bestämmelse, utan även mot dess syfte.

26 Enligt den tyska regeringen skulle en sådan lösning likväl få den paradoxala följden att barn utan härledd rätt till bosättning ändå skulle kunna beviljas utbildningsstöd på grundval av artikel 12.

27 Det är härvid tillräckligt att erinra om att artikel 12 i förordningen, enligt vad domstolen redan har fastställt (dom av den 21 juni 1988, Brown, 197/86, Rec. s. 3205, punkt 30), skall tolkas på så sätt att den endast medför en rätt för det barn som har bott med en eller bägge föräldrarna i en medlemsstat medan åtminstone en av föräldrarna var bosatt där som arbetstagare.

28 Den tyska regeringen har vid sammanträdet även gjort gällande att enligt den ovan nämnda domen Echternach och Moritz måste artiklarna 12 och 7.2 i förordningen vara föremål för en enhetlig tolkning. Eftersom de sociala förmåner som föreskrivs i den senare bestämmelsen enligt rättspraxis inte får beviljas annat än på villkor att förmånstagarna, om de är familjemedlemmar till en migrerande arbetstagare, är beroende av denne för sin försörjning, skall ett sådant villkor också gälla vid tillämpningen av artikel 12.

29 Inte heller detta argument kan godkännas.

30 Som framgår såväl av punkterna 34 och 35 i domen Echternach och Moritz som av punkterna 14 och 15 i den ovan nämnda domen Di Leo, var nämligen syftet med

att hänvisa till artikel 7.2 i förordningen, som grund för tolkningen av artikel 12, inte att lägga ytterligare villkor till de som förskrivs i artikel 12. Den avsåg snarare att understryka att de förmåner som i enlighet med artikel 7.2 beviljas de migrerande arbetstagarna själva inte kan nekas barn till dessa arbetstagare när de åberopar den rätt som fastställs i artikel 12 i förordningen.

31 På grundval av dessa omständigheter bör svaret på den fråga som ställs i begäran om förhandsavgörande vara att begreppet barn i artikel 12 i förordningen inte skall underställas samma villkor om ålder eller betalning av underhåll som de som föreskrivs för de rättigheter som regleras av artiklarna 10.1 och 11 i nämnda förordning.

Rättegångskostnader

32 De kostnader som har angivits av den tyska regeringen och Europeiska gemenskapernas kommission, vilka har inkommit med yttrande till domstolen, kan inte ersättas. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna inför den nationella domstolen utgör ett led i det mål som är anhängigt inför den domstolen, tillkommer det denna att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN (sjätte avdelningen)

— angående den fråga som genom beslut av den 20 oktober 1993 förts vidare av Bundesverwaltungsgericht — följande dom:

Begreppet barn i artikel 12 i rådets förordning (EEG) nr 1612/68 av den 15 oktober 1968 om arbetskraftens fria rörlighet inom gemenskapen skall inte

underställas samma villkor om ålder eller betalning av underhåll som de som föreskrivs för de rättigheter som regleras av artiklarna 10.1 och 11 i nämnda förordning.

Schockweiler Kapteyn Mancini

Kakouris Hirsch

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 4 maj 1995.

R. Grass
Justitiesekreterare

F.A. Schockweiler
Ordförande på sjätte avdelningen